

Residents' attitudes toward tourism development: A structural model via Akcakoca sample

Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları: Akçakoca örneği üzerinden bir yapısal model

**Erol Duran¹
Emrah Özkul²**

Abstract

The objective of this study is to showcase a structural model that explores residents' attitudes towards sustainable tourism development. Factors influencing residents' attitudes were examined using a model consisting five latent constructs and six path hypotheses. Within this context, findings from 300 resident-respondents from Akcakoca, Turkey were analyzed.

Utilizing LISREL 8,54 structural equation analysis package, a confirmatory factor analysis and path analysis were performed successively on the collected data. Also content analysis was employed for testing the data from open-ended questions. Results indicated that the residents' support is likely to be strongly affected by most constructs, especially by the relationship between "tourism benefits" and "long term plan" factors for sustainability.

Keywords: Tourism development; residents' attitude; structural equation model; content analysis

Özet

Bu çalışmanın amacı yerel halkın, sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik tutumlarını araştırmaya dönük bir yapısal model sunmaktır. Yerel halk tutumlarını etkileyen faktörler beş gizil yapı ve altı hipotezden oluşan bir model üzerinden sınanmıştır. Bu kapsamda Akçakoca Türkiye'de yaşayan 300 katılımcıdan elde edilen veriler analize tabii tutulmuştur.

Elde edilen verilere LISREL 8,54 yapısal eşitlik paket programı aracılığıyla doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi başarıyla uygulanmıştır. Aynı zamanda açık uçlu soruların çözümünde içerik analizinden faydalanılmıştır. Sonuçlar yerel halk desteğinin tüm yapılardan, özellikle "turizmden fayda sağlama" ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik "uzun dönem planlama" faktörleri arasındaki ilişki düzeyinden yüksek oranda etkilendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm gelişimi; yerel halk tutumu; yapısal eşitlik modeli; içerik analizi

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

¹ Dr. Erol Duran, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, email; eroldurantr@yahoo.com

² Yrd. Doç. Dr. Emrah Özkul, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, email; emrahozkul@hotmail.com

Giriş

Dünya turizm örgütü verilerine göre 2010 yılında dünya genelinde 935 milyon turist farklı ülkelere turizm amaçlı olarak seyahat etmiştir. Bu rakam uluslararası turizm hareketlerinin yıllık % 7'lik istikrarlı bir ortalama büyüme sağladığını göstermektedir (UNWTO). Dünyada en hızlı ve istikrarlı büyüyen sektörlerden biri olarak turizm, doğal, çevresel ve kültürel kaynaklara yoğun olarak ihtiyaç duyan ve bunları ekonomik bir girdi olarak kullanan bir endüstridir (Duran, 2011). Bu bakımdan, giderek artan uluslararası turist hareketleri, beraberinde mevcut destinasyonlarda sosyal, kültürel ve çevresel taşıma sorunları yarattığı gibi, yeni destinasyonlara yönelik ilgiye ve düzenli bir arayışa da neden olmaktadır. Yeni destinasyonların bir turistik ürün olarak sunulması, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarını da beraberinde getirmiştir. Turizme yeni açılan bir yörede sağlıklı turizm gelişiminin sağlanması, yerel halk-turist ilişkilerinin ve etkileşiminin daha sağlıklı yürütülmesiyle, turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarıyla olumlu etkilerinin olabilecek en yüksek seviyelere çıkarılması, olumsuz etkilerinin ise olabilecek en düşük seviyelere indirilmesiyle mümkündür.

Bir bölgede turizm gelişimi yerel halk açısından iki ucu keskin çift ağızlı bir kılıç olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla sadece fayda sağlayıcı olarak değil aynı zamanda maliyet yükleyici bir özellikte sergilenmektedir (Jafari, 2001). Yapılan araştırmalar genel anlamıyla bu maliyetlerin uzun dönemde en az düzeye indirilmesi, faydaların ise en yüksek seviyeye çıkarılmasına yöneliktir. Bu amaçla sürdürülebilir turizm gelişimi kavramı 1980'ler ile birlikte ortaya çıkmış ve yaşamın tüm alanlarında sürdürülebilirliğin sağlanarak, gelişim sürecinin doğurduğu toplumsal, kültürel, doğal maliyetlerin düşürülmesi ve faydaların artırılması hedeflenmiştir. Sürdürülebilir turizm gelişimi yerel halk desteğini yoğun olarak gerektiren bir kavramdır. Bu nedenle bir bölgede sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanabilmesi, yerel halkın farkındalığının ve bilgi düzeyinin artırılması, yerel halk, kamu, yerel yönetimler ve sektör işbirliğinin ve bütünleşmesinin en üst düzeye çıkarılması ile mümkündür (Duran, 2010).

Araştırmalar herhangi bir turizm gelişim projesinin başarısının yerel halk farkındalığı, bilgisi ve desteği ile mümkün olabileceğini vurgulamaktadır (Gürsoy, Jurowski ve Uysal, 2002, Jurowski 1994). Bu bakımdan, turizme yeni açılan destinasyonlarda, sadece yerel kültüre ve kimliğe, çevresel değerlere ve yapısal bütünlüğe saygılı turizm gelişim projeleri yürütmeye çalışmak, yerel halk farkındalığı, bilgisi ve desteğinden yoksun olduğu sürece çok büyük başarılar elde edemeyecektir. Bu nedenle yerel halkın turist ve turizm algısının belirlenmesi, gelişim sürecine katılımını sağlayacak bilgi, farkındalık ve desteğin yaratılması turizm gelişim projeleri ve süreçleri açısından önemli bir konudur.

Bu çalışmada, uluslararası turizm hareketlerine kitlesel çapta maruz kalmamış olan Akçakoca'da yerel halkın turizme ve turizm gelişim sürecine yönelik tutumu, sosyal değişim teorisi çerçevesinde belirlenen 4 faktör üzerinden bir model oluşturularak yapısal eşitlik modeli (YEM) ile ölçülmüştür. Sosyal değişim teorisine göre yerel halk, turizm sonucu istenmeyen ve kabullenilmeyecek maliyetlerin olmayacağına inandığı takdirde turistlerle mübadelede bulunacaktır. Başka bir deyişle, yerel halk turizmin farklı etki alanlarındaki sonuçlarının olumlu taraflarının, olumsuz yönlerinden daha fazla olacağı fikrine sahip olursa, turizm gelişim sürecine dâhil olacak ve turizme katkı sağlayacaktır (Cengiz ve Kırkibir, 2007).

İlgili Yazın

Turizm, bir yörenin yaşam standartlarının yükseltilmesinin ve yöre halkının ekonomik olarak güçlenmesinin en kolay yollarından biri olarak görülmektedir. Şehir ve bölge planlamacıları, endüstri ve sektör temsilcileri, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler, mevcut koşullar doğrultusunda yörenin ve yörede yaşayan toplumun doğru yönde gelişiminin sağlanması konusunda sorumludurlar (Suk, Choi ve Sırakaya, 2005). Inskeep (1991), planlamanın toplum düzeyinde turizm sürdürülebilirliği için kritik bir element olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla planlama süreci, toplumun mevcut kültürel, tarihsel ve çevresel birikimlerini ve zenginliğini koruyucu ve sürdürülebilir kılıcı niteliklerde, turizm gelişiminin olası olumsuz etkilerini en düşük seviyelere çekme ve toplumsal hedeflere ve hassasiyetlere duyarlılık prensiplerine uygun bir şekilde yürütülmelidir. Doğru bir planlama olmadan ya da plansız bir şekilde yürütülen gelişim hamleleri, bölge açısından sağlıksız gelişim ve toplumsal hedeflerden sapmalar şeklinde geri dönmektedir (Inskeep, 1991; McIntyre, 1993). Bir bölgede sağlıksız bir şekilde yürütülen turizm gelişimi ve bununla beraber oluşan yoğun turist akışı, mevcut destinasyonda dönüşü zor kayıplara sebep olabilmektedir. Bu bağlamda plansız gelişen kitlesel turizm hareketlerinden dolayı, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, mimari ve çevresel tahribata uğramış pek çok destinasyonun, uğradığı yıkımı geri döndürmenin maliyetinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum turizme yeni açılacak destinasyonlarda, toplumsal, kültürel, çevresel ve mimari tüm alanlarda sürdürülebilirliğin sağlanarak kamu, sektör, sivil toplum örgütleri ve yerel halk işbirliğinin sağlandığı planlı gelişim modellerini gerekli kılmaktadır (Duran, 2010). Yerel halkın mevcut turizm gelişimine yönelik tutumlarının belirlenmesi, olası olumsuz etkilerin önüne geçilmesi olumlu olabilecek etkilerin artırılması ve her alanda sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir gelişimin sağlanması açısından önemlidir.

Tutum genel anlamıyla bireyin belirli bir nesneye ya da bir kimseye karşı düşünsel/zihinsel anlamda hazır oluş durumu veya belirli bir biçimdeki tavrıdır (Wang, Pfister ve Marois, 2006). Diğer bir deyişle bireylerin belirli objelere karşı, geçirdiği çeşitli deneyimler sonucu düzenli bir tavır alışlarını

ve davranış biçimi sergilemelerini ifade etmektedir ve düşünce, duygu, davranış olmak üzere üç öğeden oluşmaktadır (Usal ve Kuşluvan, 2002). Turizm yazınında özellikle son 30 yıllık süreç içerisinde pek çok araştırma, yerel halkın turizme ve kendilerini etkileyen faktörlere olan tutumlarını belirlemeye yönelik olarak yapılmıştır. Bu kapsamda, turizmin yerel halk üzerindeki olası etkilerinin belirlenmesine ve yerel halkın turizm gelişimine yönelik endişelerinin azaltılmasına (Lankford ve Howard, 1994, Delamere, Wankel ve Hinch, 2001), yerel halkın turizmin etkilerini nasıl algıladığını ve bu algının özgün turizm türlerine yönelik desteğe etkilerini belirlemeye (Kitnuntaviwat ve Tang, 2008; McGehee ve Andereck, 2004), sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faktörler çerçevesinde beklenen ve algılanan etkinin belirlenmesine ve yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik algılarının ve tutumlarının ortaya konmasına (Assante, Wen ve Lottig, 2010, Wang, Pfister ve Morais, 2006), yerel halk tutumlarının turizm gelişim sürecindeki önemini belirlenmesine (Harril, 2004; Cave, Ryan ve Panakera, 2007), turizmin etkileri ile yerel halk tutumları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine (Keogh, 1990, Perdue, Long ve Allen, 1987), yerel halkın turistlerle ilişki düzeylerinin (Belisle ve Hoy, 1980; McGehee, Andereck ve Vogt, 2002), turizme yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin (Davis, Allen ve Cosenza, 1988) ve yerel halk, sektör ve kamu kurumları ilişkilerinin belirlenmesine (Ap 1992; Prentice,1993) yönelik araştırmalar yapılmıştır. Araştırmacılar turizme yeni açılan alanlarda sosyal değişim teorisi kapsamında yerel halk algısı ile turizmin direkt etkileri ve dolaylı etkenler arasındaki ilişkiyi araştırmış ve sınıamışlardır (Andereck vd., 2005, Gürsoy vd., 2002, McGehee ve Andereck, 2004). Yapılan araştırmalar yerel halkın genel olarak turizmden bekledikleri faydanın beklenen maliyeti aştığını göstermiştir.

Turizmin etkileri ile yerel halkın turizme yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik olarak ilk olarak Doxey bir model önermiştir. Doxey (1975) geliştirdiği irridex (kızgınlık) modeli ile turizmin geliştiği bölgelerde bazı evrelerden geçtiğini belirtmiş ve bu evreleri modelde 'hoşnutsuzluk' 'ilgisizlik' 'kızgınlık' ve düşmanlık' evreleri olarak gruplandırmıştır. Model, Long ve arkadaşları, (1990) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile geliştirilmiş, yerel halk tutumlarının turizm gelişim sürecinin ilk dönemlerinde olumlu iken ilerleyen evrelerde olumsuzla döndüğü vurgulanmıştır. Model ile yerel halk tutumlarının turizm gelişim evreleri çerçevesinde tek yönlü (olumludan-olumsuzla) değiştiği vurgulanmakta, yerel halk tutumlarının her evrede homojen bir nitelik taşıdığı belirtilmektedir (Mason, 2000). Bunun yanında turizm gelişim evreleri boyunca yerel halkın sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı ve özellikleri çerçevesinde turizm gelişimine yönelik tutumların heterojen (çok boyutlu) bir yapı sergilediği de vurgulanmıştır (Brougham ve Butler, 1981, Rothman, 1978). Bu kapsamda Jurowski vd. (1997) önerdikleri model çalışması ile yerel halkın turizmden sağladıkları ekonomik faydaya göre turizm gelişiminin çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerine yönelik algılarının ve tutumlarının değişim gösterdiğini vurgulamıştır.

Son yıllarda kitlesel turizm hareketlerinden ziyade, sosyal, kültürel, çevresel ve mimari açıdan turizmin yoğun etkisiyle yıpranmaya maruz kalmamış bölgelere yönelik talebin arttığı görülmektedir. 2000'li yıllarda tatil turizmi talebi yerine kültür, sağlık, kongre, yatçılık, eğlence, kırsal yaşam tarzı vb. alternatif turizm faaliyetleri ve türleri tercih edilmeye başlanmış ve bu yönde bir talep artışı meydana gelmiştir. Bu talep, beraberinde yeni destinasyonların oluşması ve bu destinasyonlarda sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması gibi kavramlar beraberinde getirmektedir. Bu durum, son yıllarda turizme yeni açılan destinasyonlarda yaşayan yerel halkın turizm algısı ve tutumlarının değişik boyutlarıyla incelenmesine yönelik araştırmaların tekrar artmasını sağlamıştır. Bu kapsamda Harrill ve Potts (2003) Charleston'da yaptıkları çalışma ile yoğun turistik faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerde yaşayan insanların, bu bölgelerden biraz daha uzak mesafelerde yaşayanlara göre daha olumsuz bir tutum sergilediklerini belirlemişlerdir. Benzer şekilde, Gürsoy ve Jurowski (2002) turizmin yoğun olduğu bir rekreasyon alanının çevresinde bulunan yerleşim alanlarında yaptıkları çalışmada, turistik ön bölgelere yaklaştıkça yerel halkın turizmin faydalarına yönelik olumsuz bir algıya sahip olduklarını ve turizm gelişim sürecine dahil olmak ve destek olmak istemediklerini belirlemişlerdir. Vesey ve Dimanche (2000), yaptıkları araştırma ile yerel halk tutumları ile ekonomik bağımlılık arasında ilişki belirlemişlerdir. Buna göre, turizmden gelir elde eden yerel halkın turizme ve turizm gelişim sürecine yönelik daha olumlu bir algıya sahip oldukları ve bu sürece aktif olarak destek vermeye çalıştıkları görülmüştür. McGehee vd. (2002) Arizona'da bulunan on iki değişik toplum üzerinde yaptıkları çalışma ile sosyal değişim teorisi kapsamında bireysel fayda ile turizm gelişimine destek olma faktörleri arasında ilişki belirlemişlerdir. Buna göre turizmden bireysel olarak fayda sağlayan yerel halkın turizm kavramına yönelik olumlu bir algıya sahip oldukları ve turizm gelişim sürecine aktif olarak destek verdikleri belirlenmiştir.

Türkiye'ye yönelik yapılan çalışmalarda ise yine benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Buna göre; Var vd. (1985), Marmaris'te yaşayan yerel halk üzerinde yaptıkları bir araştırmada, turizme yeni açılmaya başlayan bölgede yerel halkın turizmi konaklama ve ağırlama hizmetlerini arttıran ve dolayısıyla ek gelir getiren, yeni iş olanakları yaratan ve işsizliği azaltan bir sektör olarak algıladıklarını belirlemişlerdir. Liu vd. (1987), Hawaii, Kuzey Galler ve İstanbul'da yaptıkları bir araştırmada, yerel halkın turizmin, ekonomik faydalarına rağmen çöp ve atıklardan ve doğal yaşamın dejenerasyonundan oluşan bazı olumsuz çevresel etkilere sahip olduğunu düşündüklerini belirlemişlerdir. Akış vd. (1996), Kıbrıs'ta yaşayan Rum ve Türk toplumu üzerinde yaptıkları bir araştırma ile turizm gelişim sürecinde, yüksek ücretli işlerden düşük ücretli işlere doğru düşüş, vergi yükümlülüklerin artması, yerel sosyal statülerin ve ekonomik statülerin değişiminden kaynaklanan olumsuz bir algının ve buna bağlı olarak olumsuz bir tutumun ortaya çıktığını belirlemişlerdir. Çavuş ve Tanrısevdi (2002), Kuşadası'nda yaptıkları bir çalışma ile yerel halkın yaşı ve yörede yaşama süresi

ile turizm gelişimine yönelik tutumları arasında ilişki bulmuşlardır. Buna göre Kuşadası'nda yaşayanların, yörede yaşama süreleri arttıkça turizm gelişimine yönelik algılarının ve tutumlarının olumsuz doğru yöneliş gösterdiği belirlenmiştir. Akova (2006), Cumalıkızık'ta yaptığı araştırma ile 2001 ve 2003 yılları arasında yerel halkın turizm gelişimine yönelik algılarının ve tutumlarının olumsuzdan olumluya doğru bir gelişim gösterdiğini belirlemiştir. Cengiz ve Kırkbir (2007), Bodrum'da yaptıkları araştırmada, turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarının, turizmin toplam etkisini farklı derecede belirlediğini, turizmin toplam etkisinin de yerel halkın turizme destek verme düzeyini şekillendirdiğini belirlemiştir. Gümüş ve Özüpekce (2009) Foça'da yaşayan yerel halkın turizmin etkilerine yönelik olumlu bir algıya sahip olduğunu, bunun yanında öğrenim durumu arttıkça turizmin çevresel etkilerine yönelik kaygıların daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmada, Foça'da turizmin yerel halk tarafından ekonomik getiri boyutuyla algılandığı ve değerlendirildiği belirlenmiştir.

Yapılmış olan araştırmaların ortak özellikleri, gelişim aşamalarının başlangıcından sonuna doğru yerel halk desteğinden yoksun turizm gelişim planlarının, olumludan olumsuz doğru bir algı ve tutuma sebep olduğunu ve uzun dönemde yörede geri dönülmesi zor tahribatlara yol açtığını göstermeleridir.

Akçakoca'da Turizmin Mevcut Yapısı

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Akçakoca Balıkesir'in Erdek ilçesi gibi Türkiye'nin ilk turizm bölgelerinden biri olarak bilinmektedir. 1950'li yıllarda coğrafi konumu itibarıyla İstanbul ve Ankara'ya yakınlığından dolayı turizmin gelişme kaydettiği ilçe; daha sonraki yıllarda bu gelişimi aynı oranda koruyamamıştır. Bölgedeki kış nüfusunun yazın iki katına çıkmasını sağlayan deniz turizminin yanında inanç turizmi, dağ turizmi, mağara turizmi, botanik turizmi, bisiklet turizmi, tarım turizmi, karavan turizmine yönelik olanaklar oldukça fazladır. Ancak ilçe turizm faaliyetleri açısından bu olanaklardan yüksek derecede yararlanamamaktadır. İlçede şuan 5 Turizm İşletme Belgeli tesis ve 28 Mahalli İdarelerden Belgeli konaklama tesisi ile çok sayıda pansiyon mevcuttur (Akçakoca Kaymakamlığı, Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

Akçakoca ilçesi Doğu Karadeniz, Laz, Abaza, Gürcü, Çerkez gibi farklı etnik kökene sahip topluluklarla geniş bir folklorik kültürü içinde barındırmaktadır. Bu kültürün yansımalarını geniş şekilde geleneksel evlerde, yeme-içme kültüründe, dinlenen müzikte, özgün giysilerde ve yapılan şenliklerde görmek mümkündür (Altanlar, 2007).

Yöntem

Araştırma kapsamında Akçakoca’da yaşayan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla anket tekniği uygulanmıştır. Uygulama alanı olarak Akçakoca’nın seçilmesinin nedeni, ilçenin ilk turizm merkezlerinden biri olması ve özellikle yazın turizm hareketlerinin yoğunluğudur. Araştırmada anket tekniği yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 2011 Temmuz - Ekim dönemlerinde gerçekleştirilen ve yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmış olan anketlerde, yazında yapılmış olan çalışmalardan ve kavramsal çerçevede yer alan faktörlerden yola çıkılarak ortaya konan değişkenlerle ilgili varsayımlara yönelik açık ve kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Kapalı uçlu sorularda 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Anket soruları Suk, Choi ve Sırakaya (2005) tarafından yapılmış “Measuring Residents’ Attitude toward Sustainable Tourism: Development of Sustainable Tourism Attitude Scale” ile Besculides, Lee ve McCormick (2002) tarafından yapılmış olan “Residents perceptions of the cultural benefits of tourism” adlı çalışmalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Adı geçen çalışmalarda, Suk, Choi ve Sırakaya (2005) yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik tutumlarının ölçülmesine dayalı bir ölçek ve bir ölçüm modeli geliştirilmiştir. Bu kapsamda 51 maddelik bir anket ölçeği geliştirilmiş ve sürdürülebilir toplumsal turizme yönelik yerel halk tutumlarını ölçmek amacıyla Teksas’ta küçük bir turistik kasabada 800 kişi üzerinde uygulanmıştır. Besculides, Lee ve McCormick (2002) ise turizmin kültürel faydalarına yönelik algıyı ölçmek amacıyla güneybatı Kolorado da yaşayan İspanyol ve İspanyol olmayan halk üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada İspanyol vatandaşların turizmin kültürel tanıtımı ve zenginliği artırıcı yönleriyle yüksek oranda fayda sağladığına yönelik algılarının İspanyol olmayanlara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Hazırlanmış olan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünü hane halkının demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmış olan sorular oluşturmaktadır. İkinci bölüm ise 5’li Likert tipi ölçekle hazırlanmış kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu bölümde katılımcıların turizm gelişimine yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik 4 faktörden oluşan 42 adet kapalı uçlu soru bulunmaktadır. Anketin üçüncü bölümü ise yörenin hitap ettiği turizm türü, sahip olduğu turistik ürün tipi ve turizm gelişim sürecinin yönünün belirlenmesine yönelik açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünü oluşturan demografik sorular ile ikinci bölümünü oluşturan kapalı uçlu 5’li Likert ölçeğiyle hazırlanmış sorular SPSS 13 istatistiksel paket programı ve Lisrel 8,54 paket programı kullanılarak Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ile analiz edilmiş ve araştırılmıştır. Anketin üçüncü bölümünü oluşturan açık uçlu soruların çözümünde ise içerik analizi yapılmıştır.

Problemin Tanımlanması

Araştırma probleminin saptanması her tür araştırmanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Crano'ya (2002) göre, araştırma probleminin belirlenmesinde üç temel kaynak önemli rol oynamaktadır. İlki, araştırma yapılmak istenen alanla ilgili kuram ve araştırma yazını, ikincisi araştırmacının bireysel ve mesleğe dönük deneyimleri, üçüncüsü ise, ilgili alanda karşılaşılan toplumsal sorunlardır. Araştırmaların tüm aşamaları araştırma probleminden etkilendiği gibi yine bu etkenler, araştırma probleminin daha açık bir biçimde belirlenmesine ve tanımlanmasına katkıda bulunur. Araştırmanın problemini, “*Akçakoca’da yaşayan yerli halkın turizm gelişimine yönelik tutumları nedir? Akçakoca turizminin gelişim süreci ne yönde olmalıdır?*” şeklinde belirlemek mümkündür.

Örneklem ve Veri Toplama Tekniği

Akçakoca’da yaşayan yerel halkın yaşadığı hane sayısı araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadır. Akçakoca 23.000 kişilik merkez nüfusuna sahiptir. Bu rakam ortalama 4500 haneye tekabül etmektedir. Örneklem hacminin belirlenmesinde “Kabul edilebilir hata düzeyini esas alan yöntem” kullanılmıştır. Ana kütledeki turizm algısına ve turizm gelişimine yönelik tutuma ilişkin oranlar bilinmediği için p ve q değerleri 0,5 alınmış ve mümkün olan en büyük örneklem hacmine ulaşılmaya çalışılmıştır. Anketin uygulanacağı birim sayısı, $n = \frac{z^2 pq}{d^2}$ formülü yardımıyla hesaplanan denklemde; 0,05 anlamlılık düzeyinde $z=1,96$; $d(\text{duyarlılık})=0,5$ ve p ve q değerleri 0,5 olmak üzere örneklem hacmi 250 olarak hesaplanmıştır.

Soru formları katılımcılara yüz yüze görüşme yöntemiyle doldurulmuştur. Anket tekniğinin uygulanması aşamasında katılımcıların yöredeki tüm sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyleri yansıtan hanelerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Soru formlarının dağıtılmasında konu ile ilgili olarak eğitilen anketörler kullanılmış, anketörler sürekli olarak kontrol edilerek olası sorunların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Dağıtılan soru formlarından 300 adet geri dönüş gerçekleşmiştir.

Araştırma Modeli ve İstatistiksel Yöntem

Araştırma süresince elde edilen verilerin analizinde iki yöntem bir arada kullanılmıştır. Veri setinde oluşturulan birinci ve ikinci bölümdeki soruların analizinde Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kullanılmış, açık uçlu soruların bulunduğu üçüncü bölüm verilerinin çözümünde ise içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmacılar veri setini oluştururken doğrudan gözlenen ve ölçülen değişkenlerin yanında gözlenemeyen değişkenlerle de ilgilenirler. Bu değişkenler direkt gözlenemediğinden doğrudan ölçülemezler. Bu değişkenlere gizil (latent) değişkenler veya faktörler denir. Yapısal eşitlik modelleri (YEM) gözlenen ve gözlenemeyen değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin sınanmasında

kullanılan kapsamlı bir istatistiksel tekniktir. YEM gizil değişkenler seti arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu ve gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler aracılığıyla ölçülebildiğini varsayar (Yılmaz, 2004). YEM, verilen bir modeldeki gözlenen değişkenlere (hem bağımlı hem bağımsız) ilişkin ölçüm hatalarını açıkça hesaba katan bir yöntemdir. İçerik analizi ise, her türlü sembolik davranışın betimlenmesinde ve içeriğinin analizinde kullanılan, sistematik, nicel ve nesnel bir yöntemdir (Berry, 1999: 3).

Yapılan araştırmalar, bir destinasyonda turizm gelişiminin yerel halk desteğinden ve paydaş işbirliğinden yoksun bir şekilde yürütüldüğünde Doxey'in İrridex modelindeki aşamaların genel olarak gerçekleştiğini göstermektedir (Doxey, 1975; Long vd, 1990, Mason ve Cheyne, 2000). Bu kapsamda turizm gelişim süreci öncelikle yörede olası potansiyel faydaları nedeniyle mutlulukla karşılanmakta, gelişim sürecinin ilerleyen aşamalarında turizme ve turiste yönelik bir ilgisizliğe dönüşmektedir. Turizmin hareketlerinin yoğunlaşmasından kaynaklanan hizmetlerin gecikmesi, sosyal statülerin değişmesi, geçmişe dönük özlemin artması vb., sorunlar yüzünden turizme ve turiste yönelik algılar ve tutumlar kızgınlığa dönüşmekte ve yörenin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel taşıma kapasitesinin aşılmasından kaynaklanan çok boyutlu yozlaşmanın başlamasıyla oluşan son evrede ise yerini turizme yönelik düşmanca bir algıya ve turiste karşı düşmanca bir tutuma bırakmaktadır (Doğan, 2004, Rızaoğlu, 2003). Bu noktada bireysel olarak turizmden ekonomik fayda sağlanması, turistlerle kurulan iletişimin boyutları ve sıklığı, eğitim düzeyini yüksekliği gibi faktörler mevcut algı ve tutum evrelerinde farklılıklara yol açabilmektedir (Gürsoy vd., 2000; Jurowski vd., 1997; Gümüş ve Özüpekce, 2009; Keogh, 1990).

Araştırmada yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkileri, çevresel etkileri, ekonomik etkileri ve uzun dönemli planlamaya dönük tutumları ile turizmden fayda sağlama faktörü gizil değişken olarak belirlenmiştir. Ayrıca uzun dönem planlama ve turizmden fayda sağlama gizil değişkenleri ikinci düzey ölçüm modeline sahiptir. Beş gizil değişken arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik model Şekil 1 de verilmiştir. Araştırma kapsamında kurulmuş olan hipotezler aşağıdaki gibidir.

H₁: Turizmden fayda sağlayan yerel halkın turizmin olumlu etkilerine yönelik alguları ve tutumları artar.

Yerel halkın turizmden gelir elde ettikçe, turizm gelişimine ve turiste yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri yapılan araştırmalarda sıkça vurgulanmıştır. Bu kapsamda pek çok araştırmacı uzun dönemli sürdürülebilir turizm gelişimi ve turistik ürün oluşum süreci için yerel halkın turizmden gelir elde etmesinin önemine değinmiştir. Turizmden dolayı ya da doğrudan gelir elde eden yerel halk bulunduğu bölgenin toplumsal, kültürel, çevresel ve mimari değerlerinin de koruyucusu olmaktadır (Doğan, 2003, Avcıkurt, 2004, McKercher ve Ho, 2006).

H₂: Turizmin ekonomik etkileri ile uzun dönem planlamaya ilişkin yerel halk tutumları arasında doğrudan ilişki vardır.

Yapılan araştırmalar, turizmin yerel halk için yeni iş olanakları, ürün ve hizmet fiyatlarının artışı vb. geniş bir ekonomik fayda çeşitliliğine sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmden sağladığı ekonomik fayda arttıkça uzun dönemde turizm gelişimine yönelik katkının da arttığı görülmektedir (Özdemir, 1992, Lankford ve Howard, 1994, Lindberg ve Johnson, 1997).

H₃: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik tutumları ile çevresel etkilerine yönelik tutumları arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Araştırmacılar turizmin plansız geliştiği bölgelerde, yoğun turistik faaliyetlerden dolayı ortaya çıkan sosyal, kültürel ve çevresel bozulmanın yerel halk üzerinde kızgınlık ve nefrete giden bir seyir gösterdiğini belirtmektedirler (Greenwood, 1978; Holloway, 1994; Grisvold, 2004; Günlü, 2007; Rızaoğlu, 2003). Bunun yanında, yerel halk desteği ve faydasını ön plana alan turizm gelişim planlarında ise turizmden fayda sağlayan yerel halkın, bir turistik ürün olarak gördüğü sosyal, kültürel, çevresel ve mimari değerlerine daha fazla sahip çıktığı, kaybolmaya yüz tutmuş bazı değerleri ortaya çıkardığı ve koruyucu bir rol üstlendiği görülmektedir (Perdue, Long ve Allen, 1987; Rızaoğlu, 2003; Lea, 2001; Çakılcıoğlu, 2002).

H₄: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik olumlu tutumları, turizme yönelik uzun dönem planlama tutumunu artırır.

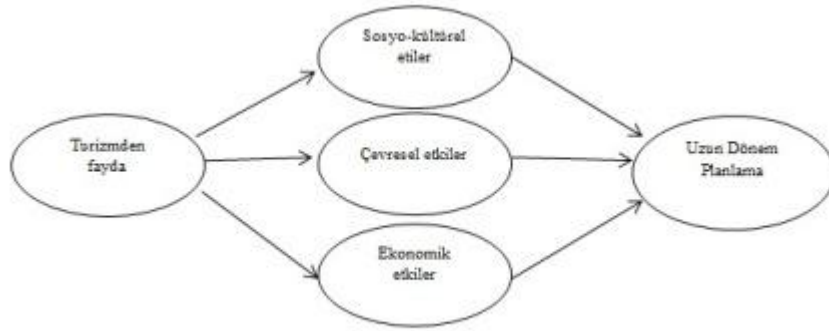
Turizmin yerel halk tarafından kendi kültürünü tanıtmaya, farklı kültürleri tanıma ve bundan gelir elde etme aracı olarak görülmesi, uzun dönem planlama çalışmaları açısından yerel halk desteğini beraberinde getirmektedir (Gürsoy vd., 2000; Jurowski vd., 1997; Avcıkurt, 2003; Doğan, 2004).

H₅: Turizm eğitimi alan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları daha olumludur.

Turizm eğitimi alarak turizmle ilgili herhangi bir alanda çalışan ve buradan gelir elde eden yerel halkın turizme ve turizm gelişimine yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri ve gelişim sürecini aktif olarak destekledikleri görülmektedir (Gümüş ve Özüpekce, 2009; Keogh, 1990; Perdue vd., 1990).

H₆: Turizmin sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik etkileri, turizm gelişimine yönelik uzun dönemli planlama yaklaşımlarını direkt olarak etkilemektedir.

Turizmin olumlu ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerine yönelik bilinç ve farkındalık düzeyi arttırıldıkça, turizm gelişimine yönelik daha olumlu bir tutum sergilendiği ve daha aktif destek sağlandığı görülmektedir (Avcıkurt, 2003, Smith, 2007, Duran, 2010).

Şekil 1. Araştırma Modeli

Bulgular

Araştırmaya katılanların % 31,3 ü kadın, %68,7'si ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların mesleki dağılımlarına bakıldığında, esnaf (%26), memur (%17) ve işçilerin (%16,7) ile ağırlıkta olduğu görülmektedir. Katılımcıların %42,3 ü evli, %7, / si ise bekâr vatandaşlardan oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise %38,7'lik bir kesimin lise ve dengi, %10,3 lük bir kesimin ön lisans, %24, 7'lik bir kesimin lisans ve % 9,7'lik bir kesimin ise yüksek lisans ve doktora seviyesinde oldukları belirlenmiştir. Kalan kesim ise ilköğretim mezunu olduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların ortalama aylık geliri 1398,47 TL ve yörede ortalama yaşama süresi 22,12 yıl olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik katsayısı yüksek bulunmuştur (Cronbach's Alpha =,80). Bu da araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik kriterlerini karşıladığını göstermektedir. Buna ek olarak, yapısal eşitlik modeline başlamadan önce araştırmada kullanılan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin ölçülmesi için gizli (latent) değişkenlerle bu değişkenlerin ilgili olduğu gözlenen değişkenler arasındaki uyumu gösteren uyum iyiliği indekslerinin belirlenmesi gerekmektedir. Eğer ölçüm modelinin uyum iyiliği indeksleri belirli kritik değerlerin altındaysa ölçüm modelinde bazı değişiklikler yapılır. Uyum iyiliği indeksleri kritik değeri aşan ölçüm modeli, bir sonraki aşamaya geçer. Bu aşamada yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA), güvenilirlik için ise faktörlerin açıklanan varyans tahminleri ve faktörlerin güvenilirlik katsayıları kullanılır. Doğrulayıcı faktör analizinde model içinde kullanılacak gizli değişkenlerin doğruluk oranı araştırılarak her gizli değişkene ait gözlenen değişkenlerin gerçekten bağlı oldukları gizli değişkeni açıklayıp açıklamadığı ölçülür. DFA sonucunda gizli değişkenlerin ilgili gözlenen değişkenleri üzerindeki standardize faktör yüklerinin 0.70'ten yüksek bir değer alması ve "t" değerinin de anlamlı olması gerekmektedir. Güvenilirlik için ise gizli değişkenlerin güvenilirlik katsayıların %70 in üzerinde, açıklanan varyans tahmin değerlerinin de % 50'nin üstünde olması beklenmektedir (Yuan vd., 2008).

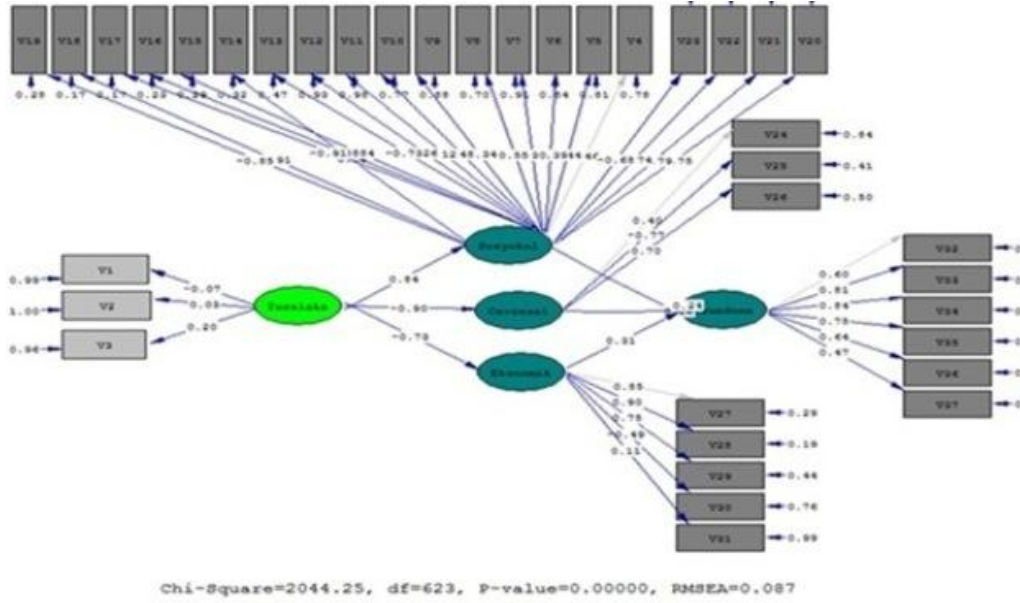
Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik ölçeklerin ikinci düzey (Second Order) Doğrulayıcı Faktör Analizleri yapılmıştır. Buna göre, turizmden fayda sağlama ölçeğinde $x^2/df=3,12$ ve $RMSA=0,079$ hesaplanmıştır. Sosyokültürel etkiler ölçeğinde $x^2/df= 3,46$ ve $RMSA= 0,080$ olarak hesaplanmıştır. Çevresel etkiler ölçeğinde $x^2/df=3,05$ ve $RMSA=0,082$, ekonomik erkiler ölçeğinde $x^2/df=3,22$ ve $RMSA= 0,084$ ve uzun dönem planlamaya ilişkin ölçekte ise $x^2/df=3,02$ ve $RMSA=0,088$ olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, ölçekler kapsamında DFA sonuçlarının kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın genel ölçüm modeline yine Lisrel 8.54 programı vasıtasıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Araştırmada kurulan yapısal eşitlik modelinin sınanmasında elde edilen uyum iyiliği indeksleri, ölçüm modelinin yüksek uyumlu olduğunu göstermiştir ($x^2= 2044,25$; $CFI=d.f.= 623$; $x^2/d.f= 3,28$; $P\text{-value}= 0,000$; $RMSA= 0,087$; $NFI = 0,92$; $NNFI = 0,94$; $PNFI = 0,86$; $CFI = 0,94$; $IFI= 0,94$, $RFI = 0,91$, $RMR= 0,073$). Akçakoca'da yaşayan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarının ölçümüne yönelik oluşturulan yapısal model Şekil 2'deki gibidir. Şekil 2, standartlaştırılmış çözümü göstermektedir. Akçakoca'da yaşayan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları yapısal modelinde yer alan tüm ilişki katsayıları (Pathlar) istatistiksel açıdan $p < 0,01$ anlam düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Yapısal modelde elde edilen ilişkiler t istatistiği ile sınanmıştır. En küçük t değeri turizmin sosyo-kültürel etkileri gizil değişkeninde $t=3,66$ olacak şekilde elde edilmiştir.

Yapısal eşitlik modellemesi sonucunda elde edilen parametre tahminleri ve hipotez sonuçları Tablo1'de verilmiştir. Araştırmada kurulan tüm hipotezler doğrulanmıştır.

Tablo1. Hipotezler, standart parametre tahmin değerleri ve t değerleri

Hipotezler	Faktörler arası ilişkiler	Standartlaştırılmış parametre tahmin değeri	t değeri
H1	Turizm gelişimi – Sosyokültürel	0,24	3,66
H2	Turizm gelişimi - Çevresel	0,25	3,75
H3	Turizm gelişimi - Ekonomik	0,31	3,77
H4	Sosyokültürel – Turizm fayda	0,84	7,66
H5	Ekonomik- Turizm fayda	0,72	11,28
H6	Çevresel – Turizm fayda	0,90	6,28

Şekil 2. Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları yapısal modeli

Şekil 2’de de görüldüğü üzere, yerel halkın turizmden fayda elde ettikçe turizmin sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik etkilerini olumlu algıladıkları ve bu kapsamda sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik uzun dönem planlamaya yönelik olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu kapsamda turizmden fayda sağlayan halkın turizmin faydalarına yönelik algı ve tutumlarındaki bir birimlik artış, turizmin olumlu sosyo-kültürel etkilerine yönelik algı ve tutumlarda 0,84 birim artışa neden olmaktadır. Benzer şekilde turizmden fayda sağlayan yurttaşların turizmin faydalarına yönelik algı ve tutumlarındaki bir birimlik artış, turizmin olumlu çevresel etkilerine yönelik algılarda 0,90 birimlik artışa neden olmaktadır. Turizmden fayda sağlayan yerel halkın turizmin olumlu etkilerine yönelik algılarındaki bir birimlik artış, turizmin ekonomik etkilerine yönelik 0,73 birimlik artışa neden olmaktadır.

Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkilerine yönelik her bir birimlik artış, turizm gelişimine yönelik uzun dönem planlama algı ve tutumunda 0,25 birimlik artışa neden olmaktadır. Bunun yanında turizmin ekonomik etkilerine yönelik her bir birimlik olumlu tutum da yine uzun dönem planlamaya yönelik olumlu tutumda ve destekte 0,24 birimlik artışa neden olmaktadır. Son olarak turizmin olumlu çevresel etkilerine yönelik algı ve tutumdaki her bir birimlik artış uzun dönem planlama ve sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik olumlu tutumda 0,31 birimlik artışa neden olmaktadır.

Elde edilen sonuçlar, alan yazında yapılmış olan çalışma sonuçlarıyla ve bu kapsamda kurulmuş olan hipotezlerle uyumaktadır. Sonuçlar turizmden dolayı ya da doğrudan fayda sağlayan yerel halkın turizmin olumlu etkilerini artırıcı ve olumsuz etkilerini azaltıcı sürdürülebilir gelişim planlarına ve projelerine olumlu baktığını ve destek verdiğini göstermektedir.

Anketlerin son bölümünü oluşturan açık uçlu sorulara verilen cevapların çözümünde içerik analizinden faydalanmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu amaçla, görüşme, gözlem ya da dokümanlar yoluyla elde edilen araştırma verileri dört aşamada analiz edilir. Bunlar; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarıdır (Huberman ve Miles, 2002). Bu kapsamda soru formlarındaki açık uçlu sorulara verilmiş olan cevaplar tek tek okunmuş ve her bir soru bir temayı oluşturacak şekilde bu temalar çerçevesinde kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Yapılmış olan kodlamalar daha sonra iki uzamana tekrar kodlatılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuç içerik analizinde kullanılan tekniğin yeterince güvenilir olduğunu göstermektedir. Tablo 2, açık uçlu sorular kapsamında yapılmış olan temalar çerçevesinde gruplandırılan kodlamaları ve bu kodlamaların görüşülen kişilerce cevaplamalarda tercih edilme sıklığını vermektedir.

Tablo 2. Temalar ve kodlamaların katılımcılara göre dağılımı

Temalara göre kod listesi	Kodlanma sayısı
Turistik ürünler	
Yerel tatlar	241
Tarihsel unsurlar	155
Rafting	97
Özgün kültür	78
Deniz-güneş-kum	266
Doğal yapı	198
Ziyaret edilme nedeni	
Deniz-güneş-kum	267
Eğlence	166
Gezi	201
Ekolojik yapı ve ürünler	141
Geliştirilmesi gerekenler	
Turist yerel halk iletişimleri	25
Yerel halkın bilinç düzeyi	62
Alt ve üst yapı	260
Tanıtım	107
Öncelikler	
Deniz-güneş-kum	67
Tarihsel yerler	17
Kültürel unsurlar	22
Özgün mimari	7
Festivaller	5
Korunması gerekenler	
Deniz-güneş-kum	252
Tarih	122
Kültür	95
Mimari	66
Doğal çevre	205

Tablo 2’de de görüldüğü üzere katılımcılar, Akçakoca’nın sahip olduğu turistik çekicilikleri yerel tatlar, tarihsel unsurlar (ören yerleri, tarihi evler ve yapılar vb.), rafting, ilçeye özgü bozulmamış kültür, deniz-güneş-kum üçlüsü ve ilçenin sahip olduğu doğal güzellikler olarak kodlamışlardır.

Yapılan kodlamalar ilçenin turistik çekiciliklerinin başında deniz-güneş-kum üçlüsünün geldiğini, bunu ilçenin doğal güzellikleri, yerel tatları (geleneksel yemekler, tatlılar vb.) ve tarihsel zenginlikleri izlemektedir. İlçenin turistlerce ziyaret edilme nedeni teması çerçevesinde deniz-güne-kum üçlüsü katılımcılarca yoğun olarak kodlanmış, bunu gezi (özellikle günübürlük), eğlence ve ilçenin doğal güzellikleri izlemiştir. Katılımcılar, ilçede turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla geliştirilmesi gereken unsurlar kapsamında öncelikle ilçenin sahip olduğu alt ve üst yapının düzeltilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunu ilçeye nitelikli turistin gelmesini sağlayacak tanıtım olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi gerektiği yönündeki düşünceler izlemiştir. Katılımcılar, ilçenin turizmdeki öncelikleri kapsamında deniz-güneş-kum üçlüsünü 67 kez birinci sıraya koymuşlar, tarihsel unsurları 17, kültürel unsurları 22, ilçenin sahip olduğu özgün mimariyi 7 ve festivalleri 5 kez birinci sıraya koymuşlardır. Diğer katılımcılar herhangi bir sıralamada bulunmamışlardır. Katılımcılar ilçede sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması için korunması gereken unsurlar içinde ise yine özellikle deniz-güneş-kum üçlüsünü yoğun olarak kodlamışlardır. Bunu ilçenin sahip olduğu doğal güzelliklerin ve tarihinin korunması izlemektedir.

Alan yazında yapılmış olan pek çok araştırmaya paralel olarak, bu araştırma da Akçakoca'da sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanmasında yerel halk desteğinin önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. İlçenin sahip olduğu turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi, kaybolan değerlerin ortaya çıkarılması, mevcut değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve turizme sunulması, yörede turizm gelişim sürecine aktif katılımı sağlanabilecek tüm dinamiklerin işbirliği ile mümkündür. Bu da sektör, kamu, sivil toplum kuruluşları kadar yerel halkın da desteğini ve aktif katılımını gerektirmektedir.

Sonuç ve öneriler

Turizm, sağladığı ekonomik fırsatlar ile bir destinasyonun yakalamak istediği hedefleriyle örtüşen dinamik bir alt sektör olarak nitelendirilmektedir. Turizmin sağladığı ekonomik fırsatların ve faydaların en yüksek değerlere çıkarılması, destinasyonun sahip olduğu tarihi, sosyal, kültürel, doğal ve mimari tüm değerlere yönelik sürdürülebilir gelişim yaklaşımının benimsenmesiyle mümkündür. Bir turistik ürün olarak destinasyonun sürdürülebilir bir perspektifte gelişiminin sağlanması, yörede yaşayan ve karar alma süreçlerinde söz sahibi olması gereken tüm paydaşların aktif katılımıyla mümkündür. Bu aşamada karar alma sürecinin en önemli aktörlerinden biri olması gereken yerel halkın, turizm gelişiminin sürdürülebilirliğinde payı büyüktür. Çünkü niteliği itibarıyla hem hizmet sunma hem de talep aşamasında insana bağımlı olan turizmde, yerel halkın turistlerle ilişki düzeyleri, ve turizme yönelik tutumları, destinasyonun turizm gelişim sürecini de etkilemektedir.

Turizm gelişim süreçlerinde yerel halkın turiste ve turizme yönelik algılarının ve tutumlarının belirlenmesi, daha sonraki dönemlerde ortaya çıkabilecek sorunların çözülmesi açısından da önemli

bir konudur. Turist yerli karşılaşmalarında ortaya çıkan pek çok sorun, destinasyonda yaşayan yerel halkın turizme yönelik bilgi ve farkındalık düzeyinin düşük olmasından, turizmden herhangi bir fayda sağlayamayacak kadar gelişim sürecinden soyutlanmasından ve serece aktif katılımının engellenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, uzun dönemde hem yerli-turist ilişkileri bağlamında hem yörenin sunduğu turistik ürünün sürdürülebilirliği bağlamında önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, yerel halkın turizme ve turizm gelişimine yönelik algılarının ve tutumlarının belirlenmesi, gelişim sürecine aktif olarak katılımlarının sağlanması ve bu sürece desteklerinin sağlanması konusu, araştırmacılarca pek çok kez araştırılmış ve yeni destinasyonlar turizme açıldıkça da araştırılması gereken bir sorunsaldır.

Araştırma kapsamında yapılmış olan uyum iyiliği indekslerine bakıldığında, model bir bütün olarak elde edilen verilere yüksek derecede uyum sağlamış ve önerilen hipotezlerin tamamı kabul edilmiştir. Araştırma kapsamındaki denekler açısından bakıldığında, turizmden doğrudan ya da dolaylı olarak fayda sağlayan katılımcıların, turizmin sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik faydalarını, maliyetlerinden daha ön planda gördükleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu katılımcılar, uzun dönem planlamaya dayalı sürdürülebilir bir turizm gelişim sürecine aktif olarak destek olmaya daha yatkındırlar. Bu durum, sosyal değişim teorisinde de belirtildiği üzere, turizmden fayda sağlamanın ilgili tüm süreçlere aktif olarak katılımı ve desteği beraberinde getirdiğini göstermektedir. Elde edilen bu veriler ışığında yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişim sürecine desteğini arttırmaya dönük bazı önerilerde bulunmak mümkündür;

- Yörede turizm gelişim sürecinde yerel halkın turizm bilincinin ve farkındalığının arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda özel sektör, Sivil Toplum Kuruluşları (STK), üniversite ve kamu kurumları işbirliği kurulması oldukça önemlidir.
- Yörede yapılacak yatırımlarda, toplumsal, kültürel, mimari ve doğal çevrenin tahrip edilmemesine özel gösterilmeli, yerel dokuya uygun yatırımlar teşvik edilmelidir.
- Yörede yapılacak yatırımlarda, yerel halk faydası ön planda tutulmalı, kendisi de aynı zamanda bir turistik ürün olabilecek olan yerel halkın sürece aktif katılımı ve desteği sağlanmalıdır.
- Yapılacak yatırımlarda çevresel etki değerlendirmesine (ÇED) önem verilmeli, bu değerlendirmenin objektif kriterler çerçevesinde yapılarak yerel halk nezdinde şüpheye yer verilmemesine özen gösterilmelidir.
- Turizm gelişiminin her aşamasında yerel halkın merkezde olduğu kapsamlı bir paydaş işbirliği sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*. 1(2), 1-17.
- Akış, S., Peristanis, N. & Warner, J. (1996). Residents' attitudes to tourism development: the case of cyprus. *Tourism Management*, 17(7), 481-494.
- Altanlar, A. (2007). Akçakoca Alternatif turizm olanaklarının araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Andereck, K.L., Valentine, K.M., Knopf, R.C & Vogt, C.A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*. 32(4),1056-1076.
- Ap, J. (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*. 19(4), 665-690.
- Assante, M.L., Wen, I.H. & Lottig, K. (2010). An empirical assessment of residents' attitudes for sustainable tourism development: a case study of O'ahu, Hawai'i. *Journal of Sustainability and Green Business*, 2-27.
- Avcıokurt, C. (2003). *Turizm sosyolojisi: turist, yerel halk etkileşimi*. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Belisle, F.J. & Hoy, D.R. (1980). The perceived impact of tourism by residents: a case study in Santa Marta, Columbia. *Annals of Tourism Research*. 7(1), 83-101.
- Berry, S. Y. R. (1999). Collecting data by in-depth interviewing. *British Educational Research Association Annual Conference*. Brington, September 2-5.
- Besculides, A., Lee, E.M. & McCormick, J.P. (2002). Residents' perceptions of the cultural benefits of tourism. *Annals of Tourism Research*. 29(2), 303-319.
- Brougham, J.E. & Butler, R.W. (1981). A segmentation analysis of resident attitudes to the social impact of tourism. *Annals of Tourism Research*, 8(4), 569-590.
- Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu. & G., Çokluk, (2010). Sosyal Bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları. Pegem Akademi: Ankara.
- Cengiz, E. & Kırkbir, F. (2007). Yerel halk tarafından algılanan toplam turizm etkisi ile turizm desteği arasındaki ilişkiye yönelik yapısal bir model önerisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 1, 19-37.
- Crano, W. D. (2002). *Principles and methods of social research*. Lawrence Erlbaum Associates: USA.
- Çakılcıoğlu, M. (2002). *Sürdürülebilir kalkınma için; sürdürülebilir turizm*. <http://www.kentli.org/makale/kalkınma.htm>, Erişim: 18.10.2007.
- Çavuş, Ş. & Tanrisevdi, A. (2002). Residents' attitudes toward tourism: a case study of kuşadası, Turkey. *Tourism Analysis*. 7(3-4), 259-268.4
- Davis, D., Allen, J. & Cosenza, R.M. (1988). Segmenting local residents by their attitudes, interests, and opinions toward tourists. *Journal of Travel Research*. 27(2), 2-8.
- Delamere, T.A., Wankel, M.L. & Hinch, T.D. (2001). Development of a scale to measure resident attitudes toward the social impacts of community festivals, part1: item generation and purification of the measure. *Event Management*. (7), 11-24.
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. 2. Baskı, Detay Yayıncılık: Ankara.
- Doxey, G.V. (1975). *A causation theory of visitor-resident irritants, methodology, and research inferences*. Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research association. San Diego, CA: Travel and Tourism Research Association, 195-198.
- Duran, E. (2011). Turizm, kültür ve kimlik ilişkisi; turizmde toplumsal ve kültürel kimliğin sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(19), 291-313.
- Duran, E. (2010). *Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Gökçeada örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fox, J.(2002). "Structural equation models", appendix to an r and s-plus companion to applied regression, McMaster University, Canada, <http://cran.r-project.org/doc/contrib/Fox-Companion/appendixsems.pdf>.

- Greenwood, D.J. (1978). *Culture by the Pound: an anthropological perspective on tourism as cultural commoditization*. Hosts and guests: the anthropology of tourism, 1st edn. University of Pennsylvania Press: Philadelphia.
- Griswold, W. (2004). *Cultures and societies in a changing world*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Gümüş, N. & Özüpekçe, S. (2009). Foça'da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik yerel halkın görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2), 398-417.
- Günlü, E. (2007), *Turizm sosyolojisi ve turistik tüketici davranışları*. Editör. Orhan İçöz. Genel Turizm: Turizmde Temel Kavramlar ve İlkeler. S. 167-180, Turhan Kitabevi: Ankara.
- Gürsoy, D., Jurowski, C. & Uysal, M. (2002). Resident attitudes; a structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- Gürsoy, D. & Jurowski, C. (2002). Resident attitudes in relation to distance from tourist attractions. <http://www.ttra.com>, Erişim, Haziran 2010.
- Gürsoy, D., Chen, J.S. & Yoon, Y. (2000). Using structural equation modeling to assess the affects of tourism impact factors and local residents support for tourism development. *Annual Conference Proceedings of the Travel and Tourism Research Association*. Boise ID:TTRA, 243-250.
- Harril, R. (2004). Residents' attitudes toward tourism development: a literature review with implications for tourism planning. *Journal of Planning Literature*. 18(1), 2-16.
- Harrill, R., Potts, D. T. (2003). Tourism planning in historic districts: attitudes toward tourism development in charleston. *Journal of the American Planning Association*, 69(3), 233-244.
- Holloway, J. C. (1994). *The business of tourism*. Harlow: Addison Wesley, Longman Ltd, 4th Edition: London.
- Huberman, A., Miles, B. M. (2002). *The qualitative researcher's companion*. Sage Publications Inc. Thousand Oaks: California.
- Inskip, E. (1991). *Tourism planning: an integrated and sustainable approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Jafari, J. (2001). *The scientification of tourism*. In: S. Valene; B. Maryan, Eds. Hosts and guests revisited: tourism issues of the 21st century (28-41). New York: Cognizant Communication Corporation.
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (1993) "Lisrel 8: structural equation modeling with the simplis command language. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.
- Jurowski, C., Uysal, M. & Williams, R.D. (1997). A theoretical analysis of host community resident attractions to tourism. *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11.
- Jurowski, C. (1994). The interplay of elements affecting host community resident attitudes toward Tourism: a path analytic approach. *Phd. dissertation in hospitality and tourism*, Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Keogh, B. (1990). Resident recreationists' perceptions and attitudes with respect to tourism development. *Journal of Applied Recreation Research*. 15(2), 71-83.
- Kitnuntaviwat, V. & Tang, C.S.J (2008). Residents' attitudes, perception and support for sustainable tourism development, *Tourism and Hospitality Planning & Development*. 5(1), 45-60.
- Lankford, V. & Howard, D. (1994). Developing a tourism impact attitude scale. *Annals of Tourism Research*. 21(1), 121-139.
- Lea, J. (2001). *Tourism and development in the third world*. Routledge: London and New York.
- Lindberg K. & Johnson, L.R. (1997). Modeling resident attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research*. 24(2), 402-424.
- Liu, J., Pauline, C., Sheldon J. & Var, T. (1987). Resident perception of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*, 14(1),17-34.
- Long, P.T. Perdue, R.R. & Allen, L. (1990). Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism. *Journal of Travel Research*. 28(3), 3-9.

- Mason, P. & Cheyne, C. (2000). Residents' attitude to proposed tourism development. *Annals of Tourism Research*. 27(2), 391-411.
- McGehee, N.G. & Andereck, K.L. (2004). Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism. *Journal of Travel Research*. 43(2), 131-140.
- McGehee, N.G., Andereck, K.L. & Vogt, A.C. (2002). An examination of factors influencing resident attitudes toward tourism in twelve arizona communities, <http://www.ttra.com>, Erişim, Aralık, 2011.
- McKercher, B. & Ho, P. S. Y. (2006). Assessing the tourism potential of smaller cultural and heritage attractions. *Journal of Sustainable Tourism*. 15(5), 473-488.
- McIntyre, G. (1993). *Sustainable tourism development: guide for local planners*. Madrid, Spain: World Tourism Organization.
- Özdemir, M. (1992). *Turizmin türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına etkileri*. Kök-Sav Yayınları: Ankara.
- Perdue, R.R., Long, P.T. & Allen, L. (1987). Rural resident tourism perceptions and attitudes. *Annals of Tourism Research*. 14(3), 420-429.
- Prentice, R. (1993). Community-driven tourism planning and residents' references. *Tourism Management*. 14(3), 218-227.
- Rothman, R.A. (1978). Residents and transients: community reaction to seasonal visitors. *Journal of Travel Research*. 16(3), 8-13.
- Rızaoğlu, B. (2003). *Turizm Davranışı*. Detay Yayıncılık, II. Baskı, Ankara.
- Smith, K. M. (2007). *Towards a cultural planning approach to regeneration*. Editör. Smith, K. M. Tourism, Culture and Regeneration, 1-12, CAB International. Cromwell Press: Trowbridge.
- Suk, H., Choi, C. & Sırakaya, E. (2005). Measuring Residents' attitude toward sustainable tourism: development of sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*. 43(4), 380-394.
- Usal, A. & Kuşlivan, Z. (2002). *Davranış Bilimleri; Sosyal Psikoloji*. Barış Yayınları, Fakülteler Kitabevi: İzmir.
- Var, T., Kendall, K.W. & Tarakçioğlu, E. (1985). Resident attitudes toward tourists in a turkish resort town, *Annals of Tourism Research*. 12(4), 652-658.
- Vesey, C.M. & Dimanche, F. (2000). Urban residents' perceptions of tourism and its impacts, *Unpublished Manuscript*, University of New Orleans, LA.
- Yılmaz, V. (2004). Consumer behaviour of shopping center choice. *Social Behaviour and Personality*, 32(8), 783-790.
- Yuan, J.J., Morrison, A.M., Cai, L.A. & Linton, S. (2008). A model of wine tourist behaviour: a festival approach. *International Journal of Tourism Research*, vol. 10(3), 207-219.
- Wang, Y., Pfister, E.R. & Morais, B.D. (2006). Residents' attitudes toward tourism development: a case study of Washington, NC, *Proceedings of the Northeastern Recreation Research Symposium*, 411-418.

www.akcakoca.gov.tr (Akçakoca Kaymakamlığı), Erişim Tarihi: 30.03.2012

Extended English Abstract

Several researches have examined the residents' attitudes toward tourism development and effects of tourism in the context of social exchange theory in rural areas. In this context, potential links between the impacts and attitudes toward tourism by comparing residents across levels of participation in recreation (Lankford & Howard, 1994; Delamere, Wankel & Hinch, 2001), determining residents' perceptions on effects of tourism and effect of this perception on support on alternative tourism types (Kitnuntaviwat ve Tang, 2008; McGehee & Andereck, 2004), attachment to the community or length of residence (Assante, Wen & Lottig, 2010; Wang, Pfister & Morais, 2006), knowledge about the industry (Harril, 2004; Cave, Ryan ve Panakera, 2007), proximity to its business zone, or contact with tourists (Keogh, 1990, Perdue, Long ve Allen,

1987), socio-demographic characteristics (Belisle & Hoy, 1980; McGehee, Andereck & Vogt, 2002), political and demographic position in society (Davis, Allen & Cosenza, 1988) and economic benefits derived from the industry (Ap, 1992; Prentice, 1993).

The Problem: The problem of the study was, “what are the residents’ attitudes toward tourism development in Akcakoca, Turkey? How should be the development process in Akcakoca?”

Setting and Sample : The data collection instrument was developed in Turkish and had three sections. The first section of the questionnaire included such demographic variables as age, gender, education level, occupation, and monthly income in Turkish Lira. The second section had an attitude scale which adopted from Suk, Choi and Sırakaya (2005) and Besculides, Lee & McCormick (2002) Uysal et.al (1993), Yolal, Cetinel & Uysal (2009), and Lee, Lee & Wicks (2004). In the attitude section of the questionnaire, 42 items were measured on a five-point Likert-type scale: 1 = strongly disagree, 3 = neutral and 5 = strongly agree. Respondents were asked to indicate how strongly they agreed or disagreed with each item on the scale. Respondents answered open-ended questions which measures how should be the development process in Akcakoca in third section. Data were collected by way of a self-administered questionnaire with the study sample comprising households in Akcakoca between July and November with two pollsters. 300 usable forms were obtained from the respondents and retained in the analysis. The data were analyzed with SPSS 15 statistical program, LISREL 8,54 structural equation analysis package and content analysis and results were interpreted

Research Model and Hypotheses: As Jöroskog and Sörbom (1993) mentioned before; in addition to directly observed variables, researchers are interested in latent variables that are not directly observed but through other variables, which, are observed directly in the process of scale developing. Accordingly, Structural Equation Modelling (SEM) has been used to test causal relationships between latent and observed variables. SEM accepts that, there are causal relations between latent variables and these latent variables can be put forward through directly observed variables (Yılmaz 2004:79; Fox 2002:11). In this context, previous theoretical concepts have been examined. The following research model and related hypotheses are suggested.

H₁: Gaining from tourism increases residents’ perceptions and attitudes on positive impacts of tourism

H₂: There is a direct relation between economic impacts of tourism and residents attitudes toward long term planning

H₃: There is a direct relation between residents’ attitudes on socio-cultural effects of tourism and environmental effects of tourism

H₄: Residents’ positive on socio-cultural effects of tourism increases positive attitudes toward long term planning

H₅: residents who have tourism education have more positive attitude toward tourism development

H₆: Socio-cultural, environmental and economic impacts of tourism effects long term planning approaches toward tourism development directly

Findings: The gender distributions of the respondents are % 31.3 female and % 68.7 male. Predominantly over %26 of respondents are storekeeper, %17 of them are servants and the % 16 of them are workers. %42,3 of the respondents are married and more likely to have a college and higher education (%73,1) and are relatively. Average yield of the respondents are 1398,47 TL average living time at the region is 22,12 years. The reliability (Cronbach’s Alpha) of each scales used in this study were analyzed and all the scales were found as reliable (0, 80). The scale that is developed from the conceptual models and literature was tested by using Confirmatory Factor Analysis (CFA). CFA is a process that produces method over Exploratory Factor Analysis. With this method, researchers try to define how much goodness of fit is obtained between expected and observed model (Büyüköztürk et al. 2010:275-276). In this context, second-order CFA for Gaining from Tourism and Long Term Planning and first-order CFA for Socio-cultural effects,

Environmental Effects and Economic effects have been used. The goodness of the model fit that all the relations are tested have been found for Gaining from tourism $\chi^2/df=3,12$ and RMSA=0,079, for the Socio-cultural Effects, $\chi^2/df= 3,46$ and RMSA= 0,080, for the Environmental Effects $\chi^2/df=3,05$ and RMSA=0,082, for the Economic Effects $\chi^2/df=3,22$ and RMSA= 0,084, and for the Long Term Planning scale $\chi^2/df=3,02$ ve RMSA=0,088. These results reveal that the goodness of the fit index is acceptable.

After the CFA, structural model has been established. model test has resulted in good fit for the model ($\chi^2= 2044,25$; CFI=d.f.= 623; $\chi^2/d.f= 3,28$; P-value= 0,000; RMSA= 0,087; NFI = 0,92; NNFI = 0,94; PNFI = 0,86; CFI = 0,94; IFI= 0,94, RFI = 0,91, RMR= 0,073). The structural model (Figure 2) which composed of the relations between Gaining from Tourism, Socio-cultural Effects, Environmental Effects, Economic Effects and Long Term Planning reveals coefficients in standardized form.

Conclusion: With the SEM method that allows to test the hypotheses and produces significant findings related to causality relation between variables, it has been understood that residents' attitudes toward tourism development can be explained through gaining from tourism and Long Term Planning. As a result, it can be said that the problem residents' positive attitudes toward tourism development take important place in concept of gaining from tourism activities. Accordingly if residents' gain from tourism activities, it changes their perceptions and attitudes from negative to positive. Thus it requires active participation of local people to the tourism development process for sustainability.